

جمهوری اسلامی ایران
وزارت امور اقتصادی و دارایی

معاونت امور اقتصادی

وضعیت و چشم انداز اقتصادی جهان

(ژانویه ۲۰۱۹)

اداره امور اجتماعی و اقتصادی سازمان ملل متحد

دفتر مطالعات بازارهای مالی و بازرگانی

بهمن ۱۳۹۷

به نام خدا

وضعیت و چشم‌انداز اقتصادی جهان در ژانویه سال ۲۰۱۹ میلادی

تهیه و تنظیم
ناظر و ارزیاب علمی
تاریخ انتشار
کد سند

مجید یآوری (مترجم)
هادی ورتابیان
بهمن ۱۳۹۷
۹۷۱۵۱۶۱۳۶۶

۱. بر اساس گزارش WESP^۱ سال ۲۰۱۹ میلادی: رشد استوار اقتصاد جهانی چالش‌های قابل‌توجه توسعه را تحت‌الشعاع قرار داده است.^۲

گزارش وضعیت و چشم‌انداز اقتصادی جهان در سال ۲۰۱۹ میلادی ژانویه ۲۰۱۹ میلادی خاطر نشان می‌سازد که رشد اقتصادی جهان با یک سرعت ثابت باعث شده است افزایش ریسک‌های نامطلوب که به طور بالقوه می‌توانند چالش‌های توسعه را در بسیاری از نقاط جهان تشدید کنند، به چشم نیایند.

برآورد می‌گردد با تعدیل کندی رشد چند اقتصاد بزرگ نظیر آرژانتین، کانادا، چین و ترکیه به واسطه شتاب‌گرفتن رشد اقتصادی در آمریکا، اقتصاد جهان در سال ۲۰۱۸ میلادی ۳٫۱ درصد رشد نموده باشد. در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته، نرخ‌های رشد به اندازه سطح بالقوه آنها افزایش یافته و نرخ بیکاری در آنها به یکی از کمترین مقادیر خود در تاریخ رسیده است. در میان اقتصادهای در حال توسعه، مناطق شرق و جنوب آسیا با توجه به شرایط مطلوب تقاضای داخلی همچنان روند رشد به نسبت قدرتمندی دارند. با این که فعالیت اقتصادی کشورهای صادرکننده کالا به خصوص صادرکننده سوخت به تدریج رو به بهبودی است، رشد اقتصادی این کشورها همچنان نسبت به نوسانات قیمت کالاها آسیب‌پذیر است. کاهش شدید قیمت جهانی کالاها در سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ میلادی همچنان بر تراز مالی و تراز خارجی این کشورها فشار آورده و برای آنها بدهی‌های سنگین‌تری به همراه داشته است.

با نگاهی به آینده می‌توان نشانه‌های روزافزونی از این که رشد اقتصادی جهان به اوج خود رسیده، مشاهده نمود. تولید جهانی محصولات صنعتی و حجم مبادلات تجاری به خصوص در بخش‌های کالاهای واسطه‌ای و تجارت‌های سرمایه‌بر از اوایل سال ۲۰۱۸ میلادی به تدریج رو به کاهش گذاشته‌اند. با توجه به تشدید منازعات تجاری، ریسک‌های فشار و نوسان مالی و تنش‌های ژئوپولتیکی پنهان، شاخص‌های پیشرو در چندین کشور از کاهش شدت رشد اقتصادی حکایت دارند. در عین حال، تعداد اندکی از کشورهای توسعه‌یافته نیز با محدودیت‌های ظرفیت روبرو هستند که این امر ممکن است در کوتاه‌مدت بر رشد اقتصادی آنها تأثیر منفی بگذارد.

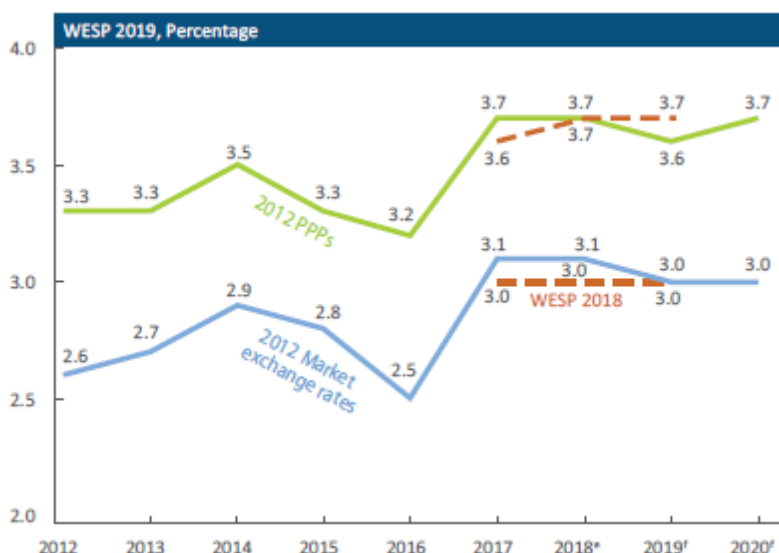
گزارش وضعیت و چشم‌انداز اقتصادی جهان پیش‌بینی می‌کند اقتصاد جهان در سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ میلادی رشد باثبات ۳ درصدی را تجربه نماید (نمودار ۱).

^۱ World Economic Situation and Prospects:

وضعیت و چشم‌انداز اقتصادی جهان

این مقاله ترجمه‌ای از گزارش زیر است:

United Nations, "World Economic Situation and Prospects, Monthly Briefing", January 2019, http://www.un.org/en/development/desa/policy/wesp/wesp_mb.shtml

نمودار ۱. رشد تولید ناخالص داخلی جهان

واحد: درصد

منبع: UN/DESA

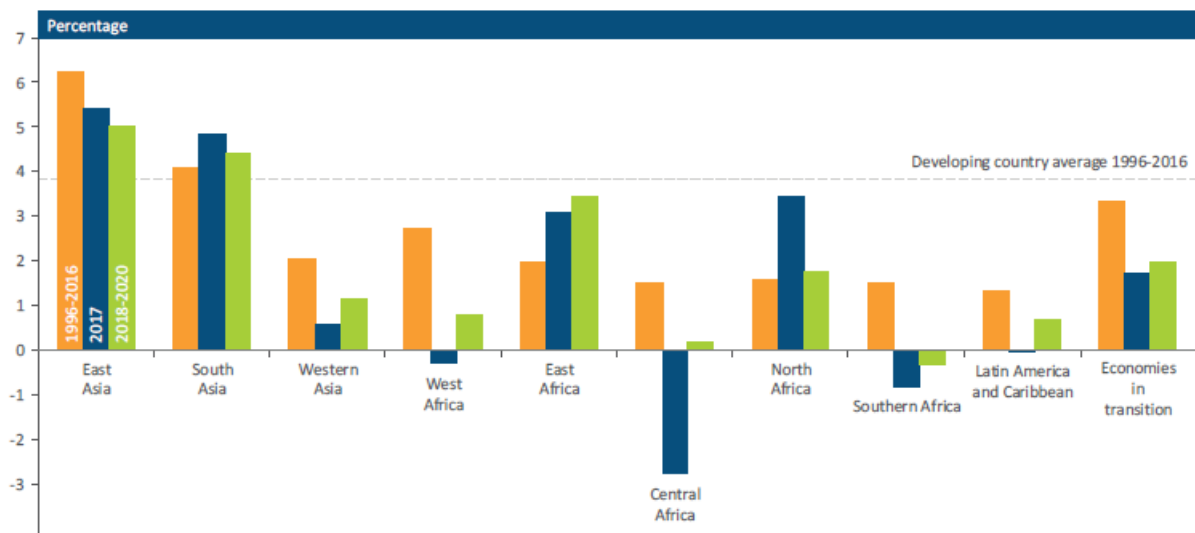
ارقام سال ۲۰۱۸ میلادی برآورد شده و ارقام سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ میلادی پیش‌بینی هستند

با فروکش کردن اثر مشوق‌های مالی، پیش‌بینی می‌گردد روند رشد اقتصادی آمریکا از ۲٫۸ درصد در سال ۲۰۱۸ میلادی به ۲٫۵ درصد در سال ۲۰۱۹ میلادی و ۲ درصد در سال ۲۰۲۰ میلادی کاهش یابد. با این که پیش‌بینی می‌شود اتحادیه اروپا رشد اقتصادی باثبات ۲ درصدی را تجربه کند، اما ریسک‌های نامطلوبی شامل خروج بریتانیا از این اتحادیه وجود دارند. انتظار می‌رود رشد اقتصادی چین از ۶٫۶ درصد در سال ۲۰۱۸ میلادی به ۶٫۳ درصد در سال ۲۰۱۹ میلادی کاهش یابد و حمایت سیاستی اثرات منفی تنش‌های تجاری را تا حدی تعدی کند. چند کشور بزرگ صادرکننده کالا شامل برزیل، نیجریه و روسیه احتمالاً در دوره چشم‌انداز افزایش اندکی در رشد اقتصادی خود تجربه نمایند هرچند پایه این رشد پایین است.

۱-۱. رشد اقتصادی نامتوازن است و اغلب به مناطقی که بیشترین نیاز را به آن دارند نمی‌رسد.

با وجود آمارهای مطلوب اقتصاد جهانی، پیشرفت اقتصادی در مناطق مختلف به شدت نامتوازن است. علی‌رغم بهبود چشم‌اندازهای رشد در سطح جهانی، چندین کشور بزرگ در حال توسعه در سال ۲۰۱۸ میلادی شاهد کاهش درآمد سرانه خود بودند. با این که پیش‌بینی می‌گردد در سال ۲۰۱۹ میلادی بهبودی نسبی حاصل شود، احتمالاً درآمد سرانه در مرکز، جنوب و غرب آفریقا، غرب آسیا و آمریکای لاتین و کشورهای حوزه دریای کارائیب همچنان بدون تغییر بوده یا رشد بسیار اندکی خواهد داشت (نمودار ۲). این مناطق حدود یک چهارم جمعیت جهان را که در فقر شدید زندگی می‌کنند در خود جای داده‌اند. در اکثر کشورهای کمتر توسعه‌یافته (LDCs)^۱، رشد تولید ناخالص داخلی سرانه همچنان به طور قابل توجهی کمتر از میزانی است که برای ریشه‌کنی فقر شدید مورد نیاز است.

^۱ Least Developed Countries

نمودار ۲. میانگین سالانه رشد تولید ناخالص داخلی سرانه در مناطق مختلف جهان

واحد: درصد

از چپ به راست: شرق آسیا، جنوب آسیا، غرب آسیا، غرب آفریقا، شرق آفریقا، مرکز آفریقا، آفریقای شمالی، جنوب آفریقا، کشورهای آمریکای لاتین و حوزه دریای کارائیب، اقتصادهای در حال گذار

منبع: UN/DESA

حتی در میان اقتصادهایی که رشد درآمد سرانه قدرتمندی را تجربه می‌کنند، فعالیت‌های اقتصادی اغلب در مراکز صنعتی و مناطق شهری بیشتر از مناطق روستایی و حاشیه شهرها صورت می‌پذیرند. علی‌رغم نرخ بیکاری به لحاظ تاریخی پایین در چند کشور توسعه‌یافته، بسیاری از افراد، به خصوص آنهایی که درآمد پایینی دارند، در دهه گذشته شاهد رشد بسیار اندک یا صفر درآمد قابل تصرف خود بوده‌اند.

از آنجا که بسیاری از کشورها در تلاش برای کاهش فقر، توسعه زیربنای ضروری و حمایت از متنوع‌سازی اقتصادی هستند، کاهش درآمد یا رشد ناکافی آن همراه با سطح بالای نابرابری، چالش عظیمی برای آنها ایجاد خواهد نمود. نابرابری‌های عمیق در توزیع درآمد نیز پیشرفت در نیل به اهداف توسعه پایدار به خصوص هدف شماره ۱، ریشه‌کنی فقر را با مانع مواجه کرده است. آفریقا، آمریکای لاتین و کشورهای حوزه دریای کارائیب و غرب آسیا- سه منطقه‌ای که به لحاظ تاریخی نابرابری بالایی دارند- در دو دهه گذشته در کاهش نابرابری‌ها پیشرفت‌هایی داشته‌اند. با این وجود، با توجه به میزان چالش‌های کنونی، ریشه‌کنی فقر در آفریقا و کشورهای کمتر توسعه‌یافته تا سال ۲۰۳۰ میلادی نیازمند رشد دو رقمی تولید ناخالص داخلی و کاهش قابل توجه نابرابری است.

۱-۲. افزایش ریسک‌های نامطلوب و آسیب‌پذیری‌ها تهدیدی جدی برای

چشم‌انداز رشد است.

اقتصاد جهانی با مجموعه‌ای از ریسک‌ها روبرو است که می‌توانند به شدت فعالیت‌های اقتصادی را مختل کرده و آسیبی قابل توجه بر چشم‌انداز توسعه بلندمدت وارد نمایند. این ریسک‌ها عبارتند از افزایش منازعات تجاری، انقباض ناگهانی شرایط مالی جهان و تشدید ریسک‌های جوی.

۱-۲-۱. افزایش منازعات سیاست تجاری

افزایش تنش‌های تجاری میان اقتصادهای بزرگ جهان در سال ۲۰۱۸ میلادی، با افزایش شدید اختلاف نظرها در مورد مکانیزم حل و فصل منازعات در سازمان تجارت جهانی همراه بود. تصمیمات آمریکا مبنی بر افزایش تعرفه‌های واردات، اقدامات انتقام‌جویانه دامنه‌داری را به همراه داشت. تداوم تنش‌های بالای تجاری و افزایش روزافزون تعرفه‌ها، چشم‌انداز رشد اقتصادی جهان را با ریسک مواجه نموده است. فعالیت‌های اقتصادی جهان از طریق چند مجرا تحت تأثیر قرار می‌گیرد که عبارتند از رکود در سرمایه‌گذاری، افزایش قیمت‌های مصرف‌کننده و کاهش اطمینان تجاری. این امر در زنجیره ارزش جهانی به خصوص در اقتصادهای شرق آسیا که به شدت در زنجیره‌های عرضه تجارت میان چین و آمریکا جای گرفته‌اند اختلال ایجاد می‌کند. همچنین رشد کندتر در این دو کشور، تقاضا برای کالاها را کاهش داده و بر کشورهای صادرکننده کالا در آفریقا و آمریکای لاتین تأثیر می‌گذارد.

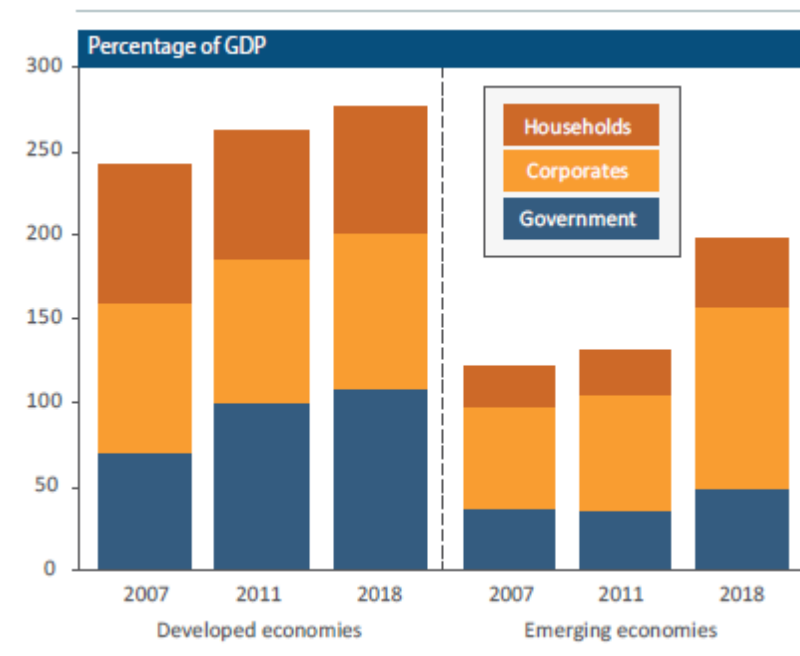
علاوه بر این، تداوم رشد محدود تجارت، بر رشد بهره‌وری در میان‌مدت و سپس چشم‌اندازهای رشد در بلندمدت تأثیر منفی می‌گذارد. تجارت از طریق صرفه به مقیاس، دسترسی به منابع و کسب دانش و فناوری به رشد بهره‌وری کمک می‌کند. تجارت خدمات نیز به فراگیری، بهبود و متنوع‌سازی کمک می‌کند. این مجاری با تصمیمات سرمایه‌گذاری، زنجیره‌های بهره‌وری، رشد اقتصادی و در نهایت توسعه پایدار درهم تنیده‌اند.

۲-۲-۱. انقباض ناگهانی شرایط مالی جهان

بازارهای مالی در سال ۲۰۱۸ میلادی چند دوره حاد نوسانات بالا را تجربه نمودند چرا که اطمینان سرمایه‌گذاران به واسطه‌ی افزایش تنش‌های تجاری، تحولات بازار نفت و تغییر انتظارات در مورد سیاست پولی آمریکا تحت تأثیر قرار گرفت. با توجه به این شرایط، شرایط مالی جهان در طول این سال با کمی انقباض همراه بود. در شرایط نااطمینانی کنونی، هر گونه تحولات غیرمنتظره یا تغییر ناگهانی در اطمینان و نظر سرمایه‌گذاران می‌تواند موجب بروز نوسانات شدید در بازار و یا تخصیص مجدد آشفته سرمایه گردد.

با توجه به انبساط مالی به شدت موافق چرخه و افزایش تعرفه‌های واردات، ممکن است افزایش شدید فشارهای تورمی موجب گردند فدرال رزرو آمریکا سریع‌تر از آنچه انتظار می‌رود نرخ‌های بهره خود را افزایش دهد. از آنجا که بانک‌های اروپایی در هدایت جریان‌های مالی بین‌المللی نقش مهمی دارند، شکست احتمالی سیاست‌گذاران اروپا در نهایی‌سازی توافقات قانونی و مقررات پسا برگزیت تا قبل از ماه مارس سال ۲۰۱۹ میلادی، ریسک‌های بیشتری برای ثبات مالی این قاره به همراه خواهد آورد. در حالی که احتمالاً تسهیل اخیر سیاست پولی در چین به رشد اقتصادی کوتاه‌مدت کمک خواهد کرد، می‌تواند موجب تشدید عدم تراز مالی شود. ممکن است در آینده این اقدام ریسک یک فرآیند اهرمزدایی نامنظم را افزایش دهد و عواقب زیادی برای فعالیت اقتصادی واقعی به همراه داشته و دارای اثرات جانبی منطقه‌ای و جهانی باشد.

افزایش سریع نرخ‌های بهره و تقویت قابل توجه دلار می‌تواند آسیب‌پذیری‌ها و مشکلات مالی داخلی برخی از کشورها را تشدید کرده و به افزایش ریسک مضیق‌دهی منجر شود. در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه، سطح بدهی‌های عمومی و خصوصی به بیشترین مقادیر خود در دوره پس از بحران مالی جهان رسیده‌اند (نمودار ۳).

نمودار ۳. اجزای بدهی‌های بخش غیر مالی اقتصادهای توسعه‌یافته و اقتصادهای نوظهور

واحد: درصدی از تولید ناخالص داخلی

مناطق از چپ به راست: اقتصادهای توسعه یافته، اقتصادهای نوظهور

ستون‌ها از بالا به پایین: خانوارها، شرکت‌ها، دولت

منبع: آمارهای مجموع اعتبارات، بانک تسویه‌های بین‌المللی

در چندین کشور، تعهدات خدمات بدهی بالا بار بسیار سنگینی برای تأمین مالی دولت ایجاد کرده است. به طور گسترده‌تر، افزایش بدهی در اقتصادهای در حال توسعه به طور کلی با یک توسعه برابر دارایی‌های مولد^۱ همخوانی ندارد. با توجه به شکاف‌های زیرساختی عظیم و از بین بردن سرمایه‌های موجود، این امر نگرانی‌ها در مورد ثبات بدهی‌ها و همچنین ظرفیت مولد در میان‌مدت را افزایش می‌دهد.

۱-۲-۳. تشدید ریسک‌های جوی

در شش سال گذشته بیش از نیمی از حوادث جوی شدید به دلیل تغییرات جوی بوده‌اند. شوک‌های جوی تأثیر مشابهی بر کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه دارند و جوامع بزرگ را در معرض خطر جابجایی قرار می‌دهند و موجب وارد آمدن خسارت‌های سنگین بر زیرساخت‌ها می‌شوند. با این وجود، هزینه‌های انسانی این بلایا در کشورهای کم درآمد و با درآمد متوسط اندک بسیار بیشتر است. به طور ویژه، بسیاری از کشورهای جزیره‌ای در حال توسعه از طریق سیل، افزایش خشکسالی، فرسایش ساحلی و کاهش آب آشامیدنی در معرض ریسک‌های جوی هستند. خسارت‌های جوی به زیرساخت‌های حیاتی حمل و نقل تأثیرات گسترده‌تری بر تجارت بین‌المللی و چشم‌اندازهای توسعه پایدار کشورهای آسیب‌پذیرتر دارند.

با این که پیشرفت‌هایی در زمینه کاهش شدت تولید گازهای گلخانه‌ای صورت گرفته، گذار به سمت تولید و مصرف متناسب با محیط زیست پایدار از سرعت کافی برخوردار نیست. اگر قصد داریم از آسیب‌های جدی بیشتر به معاش و

^۱ Productive Assets

اکوسیستم‌های خود جلوگیری کنیم، به سرعت نیازمند آن هستیم تا قدرت‌های بزرگ جهان سریعاً در شیوه رشد اقتصادی خود تغییرات اساسی انجام دهند. انجام این تغییرات اساسی نیازمند اقدامات سیاستی در جبهه‌های مختلف، شتاب بخشیدن به نوآوری‌های تکنولوژیکی و تغییرات رفتاری قابل توجه است.

۱-۳. رویکرد چندجانبه به سیاست‌سازی جهانی با چالش‌های قابل توجهی روبرو است.

امروزه در اقتصاد جهانی به شدت درهم تنیده، وجود قوانین مورد توافق جامعه بین‌المللی برای تضمین عملکرد روان بازارها و حل و فصل مناقشات امری حیاتی است. بنابراین، تقویت سیاست عملکرد چندجانبه برای پیشبرد توسعه پایدار در سراسر جهان امری ضروری است. با این وجود، در حال حاضر رویکرد چندجانبه به سیاست‌سازی جهانی با چالش‌های قابل توجهی روبرو است. در چند زمینه از جمله تجارت بین‌المللی، تأمین مالی توسعه بین‌المللی و مبارزه با تغییرات جوی فشارهایی به وجود آمده است. این تهدیدها در برابر سیاست عملکرد چندجانبه زمانی بروز پیدا کرده‌اند که همکاری و اداره امور به صورت بین‌المللی از همیشه بیشتر اهمیت پیدا کرده است چرا که بسیاری از چالش‌هایی که در دستورکار توسعه پایدار سال ۲۰۳۰ میلادی مطرح شده‌اند ماهیتی جهانی دارند و نیازمند اقداماتی مشترک و جمعی هستند. کاهش حمایت از این رویکرد نیز سؤالاتی در مورد ظرفیت اقدامات سیاستی مشترک در صورت وقوع یک رکود اقتصادی جهانی ناگهانی ایجاد می‌کند.

انصراف از این رویکرد نیز موانع بیشتری برای آنهایی که در حال حاضر هم عقب مانده‌اند به همراه خواهد داشت. سیستم سیاست عملکرد چندجانبه با مشکلاتی روبرو است که این امر تاحدی از جهانی‌سازی و سایر فرآیندهایی که به طور مساوی تقسیم نشده‌اند و نیازهای بدون پاسخ بسیاری از مردم ناشی شده است. راه حل این مشکل انصراف از این رویکرد و انجام اقدامات ملی و یک جانبه نیست بلکه باید نقاط ضعف سیستم کنونی را بررسی کرد و چهارچوب سیاست عملکرد چندجانبه را تقویت نمود.